

บทบรรณาธิการ

Editorial

บททวนจริยธรรมการพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการ

กระบวนการผลิตผลงานทางวิชาการประกอบด้วยการผลิตผลงาน หรือการทำต้นฉบับ (manuscript) ซึ่งเนื้อหาอาจได้มาจากการศึกษาวิจัย การรวบรวมจากงานวิจัยที่เผยแพร่อยู่ก่อนแล้วนำมาเรียบเรียงให้เป็นบททบทวนความรู้ หรือเป็นบทความที่เขียนขึ้นจากประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น จากนั้นผู้นิพนธ์ก็จะส่งต้นฉบับไปยังสำนักงานของวารสารที่เห็นว่าเหมาะสม ซึ่งเมื่อทางเจ้าหน้าที่ของวารสารได้รับบทความ ก็ส่งต่อไปยังบรรณาธิการ เพื่อดำเนินการตามระบบที่กำหนด ส่วนใหญ่วิธีมาตรฐานดังกล่าวก็คือการส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งให้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพบทความ และให้ข้อเสนอแนะต่อบรรณาธิการเพื่อแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้นิพนธ์ โดยอาจจะรับไว้พิมพ์เผยแพร่ได้เลย หรือให้ผู้นิพนธ์ให้ดำเนินการปรับปรุงคุณภาพทางวิชาการ หรืออาจปฏิเสธการเผยแพร่บทความนั้นๆ กระบวนการทั้งหมดทุกขั้นตอนโดยรวม ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ตามบทบาทที่ถูกกำหนดโดยกระบวนการพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นผู้นิพนธ์ (คนเดียวหรือเป็นกลุ่ม) ฝ่ายจัดการวารสาร บรรณาธิการ ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ทบทวนบทความ (หรือ reviewers) และผู้บริหารที่กำหนดนโยบายของวารสาร รวมทั้งผู้อ่านบทความ เพื่อการรับรู้หรือนำเอาข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์

โดยที่บทความทางวิชาการต้องมีความถูกต้อง เป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการพิมพ์เผยแพร่มีหลายขั้นตอน เกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่ม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการที่จะช่วยสร้างความมั่นใจในคุณภาพของงานวิชาการ การดำเนินการ

ดังกล่าว เรียกรวมๆ ว่า จริยธรรมการจัดพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการ

กล่าวโดยสรุป จริยธรรมในการตีพิมพ์หมายถึงหลักการและมาตรฐานที่กำหนดพฤติกรรมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ เพื่อสร้างความมั่นใจในความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือ และคุณภาพของผลงานทางวิชาการ

ประเด็นสำคัญของจริยธรรมในการตีพิมพ์ ประกอบด้วย

1. ความเป็นเจ้าของบทความ

ผู้ประพันธ์ ต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนสนับสนุนการสร้างผลงาน เช่น เป็นผู้ร่วมวิจัย ทั้งนี้ ผู้เขียนทุกคนต้องอนุมัติต้นฉบับฉบับสุดท้ายและตกลงที่จะเผยแพร่ต้นฉบับดังกล่าว และต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของผลงานของตน

บุคคลที่ร่วมสนับสนุนผลงานแต่ไม่ตรงตามเกณฑ์การประพันธ์ ควรได้รับการขอบคุณอย่างเหมาะสม

2. ความคิดริเริ่มและการลอกเลียนแบบ

ผลงานที่เป็นต้นฉบับจะต้องไม่เคยเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน หากผลงานได้รับการตีพิมพ์มาก่อน (เช่น ในภาษาหรือรูปแบบอื่น) จะต้องเปิดเผยอย่างชัดเจน และผ่านความยินยอมรับของแหล่งพิมพ์เดิม ทั้งนี้ ผู้นิพนธ์ต้องหลีกเลี่ยงการลอกเลียนผลงานของผู้อื่น รวมถึงการลอกเลียนผลงานตนเอง (self-plagiarism) โดยไม่ได้มีการอ้างอิง

3. ความสมบูรณ์ของข้อมูลและการทำซ้ำได้

ข้อมูลการวิจัยจะต้องได้รับการรวบรวมอย่างถูกต้อง และไม่ถูกแต่งขึ้น ปลอมแปลง หรือดัดแปลง ทั้งนี้

ผู้พิมพ์ควรเตรียมพร้อมที่จะจัดเตรียมข้อมูลดิบหากมีการร้องขอ และต้องแน่ใจว่าผู้อื่นสามารถทำซ้ำผลการค้นพบของตนได้

4. ความขัดแย้งทางผลประโยชน์

ผู้เขียน ผู้ตรวจสอบ และบรรณาธิการจะต้องเปิดเผยเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเงิน ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือทางอาชีพ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความผลการวิจัย โดยควรระบุความขัดแย้งทางผลประโยชน์อย่างชัดเจนในเอกสารเผยแพร่

5. ความซื่อสัตย์ในการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ประเมินบทความควรประเมินอย่างเป็นธรรม และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นกลาง และเป็นเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ต้นฉบับที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบจะต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นเอกสารลับ โดยผู้วิจารณ์ไม่ควรใช้ข้อมูลจากต้นฉบับเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น

6. การปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือกลุ่มตัวอย่างอย่างมีจริยธรรม

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์หรือสัตว์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมและแนวปฏิบัติสากล รวมถึงการยินยอมอย่างมีข้อมูลและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรม

7. การแก้ไขและการเพิกถอน

ผู้เขียนและผู้จัดพิมพ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขข้อผิดพลาดในงานที่เผยแพร่โดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ หากพบว่า มีการละเมิดจริยธรรมหรือข้อผิดพลาดที่ร้ายแรง ควรเพิกถอนผลงานพร้อมคำอธิบายที่ชัดเจน

8. ความเป็นอิสระของบรรณาธิการ

บรรณาธิการควรตัดสินใจโดยพิจารณาจากคุณภาพและความเกี่ยวข้องของผลงาน โดยปราศจากอคติ หรืออยู่ใต้อิทธิพลเชิงพาณิชย์หรือการเมือง กระบวนการและนโยบายด้านบรรณาธิการจะต้องมีความโปร่งใสและมีการสื่อสารอย่างชัดเจน

9. หลีกเลี่ยงการเผยแพร่ซ้ำซ้อน

ผู้พิมพ์ไม่ควรส่งต้นฉบับไปยังวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน

การประพจน์ผิดทางจริยธรรมมีให้เห็นอยู่เนือง ๆ บุคคลที่มีชื่อเสียง(ง)โด่งดังที่สุดเห็นจะได้แก่ นายแพทย์จอห์น ดาร์ซี (John Darsee) แพทย์จากมหาวิทยาลัย Emory ในสหรัฐอเมริกา สามารถผลิตผลงานวิจัยเกี่ยวกับโรคหัวใจตีพิมพ์เผยแพร่หลายเรื่องที่ว่ากันว่า เป็นข้อค้นพบใหม่ๆ ทางแพทย์ จนมีการตั้งสมญานามว่า เป็นดาวเด่นของการวิจัยทางโรคหัวใจ ต่อมาถูกค้นพบว่า ผลงานที่พิมพ์เผยแพร่ส่วนใหญ่เป็นการสร้างข้อมูลปลอม จนถูกสอบสวนพบว่า ผิดจริง บทความอย่างน้อย 17 เรื่อง ถูกเพิกถอนจากวารสารต่างๆ และตัวเขาเองถูกยกเลิกใบประกอบโรคศิลป์ในเวลาต่อมา

ความชาญฉลาดของนายแพทย์ดาร์ซีคือการทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ โดยการนำผลงานวิจัย (ที่ยกเมฆขึ้นมา) ไปปรึกษาศาสตราจารย์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ เล่าถึงสิ่งที่ค้นพบมา และขอคำชี้แนะเกี่ยวกับการวิจารณ์ผลที่ได้ ซึ่งก็ได้รับคำชมเชยและขอแนะนำที่เป็นประโยชน์ จากนั้น นายแพทย์ดาร์ซีก็จะแสดงความขอบคุณโดยขอให้ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นผู้พิมพ์ร่วม ซึ่งก็ย่อมได้รับความขอบคุณและความยินดีที่ได้เป็นเจ้าของผลงานการค้นพบใหม่ๆ เกี่ยวกับโรคหัวใจ ผลก็คือบทความยังได้รับความยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะหนึ่งในผู้พิมพ์เป็นศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ เมื่อเรื่องแดงขึ้นมา บรรดาศาสตราจารย์ที่ร่วมเป็นเจ้าของผลงานยกเมฆต่างก็ถูกประณาม และถูกบีบให้ต้องลาออกจากงาน

ต่อมานายแพทย์ดาร์ซีได้เขียนคำสารภาพ ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารที่มีชื่อเสียงฉบับหนึ่ง โดยเขียนว่า “ผมขอโทษอย่างสุดซึ้งที่ปล่อยให้ความไม่ถูกต้องและความเท็จเหล่านี้ถูกตีพิมพ์ในวารสาร และต้องขอโทษคณะบรรณาธิการและผู้อ่าน” ผู้สนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนายแพทย์ท่านนี้ สามารถหาอ่านได้โดยพิมพ์ชื่อ John Dasee ค้นหาใน Wikipedia หรือค้นหาทางอินเทอร์เน็ต

หลายคนคงเคยผ่านตาบทความประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่มีข้อมูลสถานที่ศึกษา บทความประเภทนี้ จะมีส่วนหนึ่งของชื่อเรื่องระบุว่า “ในจังหวัดหนึ่ง” “ในอำเภอหนึ่ง” “ใน

โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง” “ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง” เป็นต้น และเมื่ออ่านจนจบบทความ ก็ระบุไม่ได้ว่า สถานที่ศึกษาอยู่ที่ใด บางบทความก็ให้ข้อมูลเล็กน้อยเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ เช่น “อำเภอหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา” แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่ศึกษาว่าเป็นที่ใดกันแน่ และพิสูจน์ไม่ได้ว่า มีการทำวิจัยจริง ๆ หรือไม่ ในฐานะของบรรณาธิการมืออาชีพ พออ่านเจอบทความประเภทนี้ ก็จะนึกถึงนายแพทย์ดาร์ซีทุกครั้ง

มีความเป็นไปได้สูงมากกว่า การศึกษานั้น มีการดำเนินการจริง แต่อาจเป็นเพราะเกรงว่าจะถูกมองเป็นการประจานหากการศึกษาได้ผลไม่น่าพอใจหรือเป็นผลเชิงลบ แล้วจะถูกต่อต้านโดยผู้บริหารของสถานที่ที่ศึกษา มีบางรายใส่รายละเอียดลงไปบทความอยู่แล้ว ก็ถูกดึงโดยผู้ประเมินผลงาน (reviewer) ขอให้ตัดชื่อสถานที่ศึกษาออกไป ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการปรับแต่งข้อมูล และไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ วิธีการที่ถูกต้องคือ ต้องเปิดเผยสถานที่ศึกษา แสดงว่าเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง สามารถทำซ้ำได้ และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมคือ การขออนุญาตจากผู้บริหารของสถานที่ศึกษา (โดยทำผ่าน

กระบวนการพิจารณาทางจริยธรรมของหน่วยงานนั้น ๆ) หรือดเว้นการแสดงชื่อสถานที่ศึกษาในชื่อเรื่อง แต่ไปแสดงในวิธีการศึกษา หรือในกิตติกรรมประกาศ

ทุกวันนี้ ปัญหาทางจริยธรรมการตีพิมพ์ยังมีให้เห็นอยู่ประปราย โดยประเด็นที่พบได้บ่อยได้แก่

- การลอกเลียน (plagiarism) เป็นการลอกผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมาอย่างเหมาะสม
- การบิดเบือนข้อมูล (data fabrication) เป็นการแต่งข้อมูลหรือผลลัพธ์การวิจัยขึ้นมา
- การปลอมแปลง (falsification) เป็นการบิดเบือนข้อมูลหรือวิธีการเพื่อบิดเบือนผลการค้นพบ
- การส่งต้นฉบับซ้ำ (duplicate submission) เป็นการส่งต้นฉบับเดียวกันไปยังวารสารหลายฉบับ
- ผู้เขียนที่ไม่ได้ร่วมผลิตผลงาน (guest authorship) เป็นการเพิ่มบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนสนับสนุน หรือการละเว้นบุคคลที่มีส่วนร่วม (ghost authorship)

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการควรที่จะยึดมั่นในหลักจริยธรรมต่าง ๆ ที่แสดงไว้ข้างต้น เพื่อความถูกต้อง โปร่งใส และความน่าเชื่อถือของผลงานทางวิชาการ

นพ. วิวัฒน์ ไรจนพิทยากร

บรรณาธิการ